

POPOTNIK.

Pedagoški in znanstven list.

Letnik XXIII.

Št. 3.

VSEBINA:

1. H. Schreiner: Analiza duševnega obzorja otroškega in dušeslovni proces učenja 65
2. M. Heric: Noveji nazori o desetinskem sestavu in o desetinkah, o preobrazbi čitanja in pisanja števil 69
3. Fr. Suher: Počitniški tečaji v Jeni 76
4. Dr. Jos. Tominšek: Dr. Vatroslav Oblak v prijateljevih životopisih in drugod 86
5. Iv. Šega: Pedagoški utrinki (XLIX.—L.) 91
6. Razgled. Listek 93. — Pedagoški paberki 95. — Kronika 96

Last in založba

«Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev».

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: Rudolf Libensky.

Analiza duševnega obzorja otroškega in dušeslovni proces učenja.

H. Schreiner.

(Dalje.)

Pri drugi priliki bode otrok spoznal na isti način, da ni vsaka roža dehteča, da so tudi rože brez vonja in še celo takšne, ki imajo neprijeten vonj. Tako se razširja v otroški duši predstava rože. Vsaka nova zaznava rože se apercipira s pomočjo poprejšnje predstave in dostavi poslednji nove znake. Čim več rož ima otrok priliko opazovati, tem širša postaja njegova predstava rože. Take obširne predstave imenujemo „obče slike“. Obča slika rože postane sčasoma tako obsežna, da z njo apercipiramo večino rož; ona je takorekoč predalček, v katerega spravlja duša zaznave večine rož, katere opazi. Ali pa tudi vse rože? — Tako obširna pri otroku menda ne bo nikoli občja slika rože. Gotovo se še nahajajo rože, kakršnih še otrok ni videl, na katerih se nahajajo znaki, katerih ni v njegovi občji sliki rože. Mogoče je torej, da pri novi zaznavi vpraša otrok, je-li to roža ali ne? Tako obširna občja slika rože, ki bi obsegala vse rože, kar jih je, bi bila logičen pojem. Do te višine spoznanja, do logičnih pojmov se pač ne more otrok povzdigniti. V to mu nedostaje izkušenj. Strogo logičnih pojmov razvije se šele kolikor toliko pri odraslih ljudeh. Pa tudi dorasli ljudje izvečine mislijo z občnimi slikami. Logične pojme si pridobi samo znanstveno izobražen človek, osobito v svoji stroki.

Videli smo torej na primeru rože, kako si tvarja duša občje slike, ki ji izvečine nadomeščajo pojme. Na sličen način se izpreminjajo posamezni (singularni) in delni (partikularni) razsodki v pravila in zakone. Smemo torej reči: apercipirane zaznave logiški pretvarjajo in izobrazujejo naše misli; s tem obilno vračajo apercipujočim predstavam uslugo, ki so jim jo le-te pri apercipiranju skazale.

Na zadnje še hočemo na kratko omeniti, da apercipirane zaznave gostokrat tudi popravljajo apercipujoče predstave. Napačne predstave,

ki smo jih imeli, se vsled natančnega in pazljivega opazovanja dejstev, ki se ne ujemajo z našo predstavo, poravnajo in popravijo. Če slišim na svoja ušesa, da me prijatelj, ki sem ga imel za zvestega, udanega, obrekuje in opravlja, se bode predstava, ki sem jo imel o njem, gotovo izpremenila. Učenec, ki je sodil po vnanji podobi, da je kit riba, bo to predstavo moral popraviti, če se prepriča, da kit s pljuči diha. Ko se je Savlu nekdanj na poti v Damask nenadoma prikazal Gospod v nebeški svetlobi in mu zaklical: „Savel, Savel, zakaj me zasleduješ“, tedaj se je izvršila v njem izprememba, da bi ne bila lahko večja. Križani Jezus, o katerem je mislil, da je mrtev, se mu prikaže v svoji osebi in mu dokaže, da živi. In iz Savla je postal Pavel!

Kakor smo že poudarjali, vrši se proces duševnega prisvajanja včasih hitro in lahko brez vsakega napora, včasih pa počasi in naporno; ravnostako različna je sila in oblast apercipije. Lahkost in hitrost prisvajanja je v prvi vrsti odvisna od kakovosti apercipujočih in apercipiranih predstav; odvisna pa je tudi od misli in čustev, ki takorekoč od daleč spremljajo dejanje apercipije in sploh od tedanjega duševnega razpoložaja.

Zaznava ali predstava se prisvoji (apercipira), ako zbudi v naši zavesti, ko stopi vanjo, kolikor toliko odmeva, rekše ako zbudi (obnovi) druge predstave in z njimi vred čustva in hotenja, ki so z njimi združena. Tako moč pa imajo samo tiste predstave, ki so v zvezi s takšnimi starejšimi, sorodnimi skupinami, katere so v dotiki z našo osebnostjo, z našim „Jaz“. Popolnoma tuje nas ne ogreje; kar nam je povsem novo, tega ne razumemo. Kar pa spominja po obliki ali po vsebini na kaj znanega, to zadobi samo s tem že veliko vrednost, na to se obrne naša pozornost. S kako čudovito pozornostjo zasleduje skopuh vse, kar bi moglo služiti njegovi pohlepnosti; njegovi poželjivosti ne uide najmanjši slučaj! Z isto lahkoto si prisvaja častilakomnik predstave, ki so v zvezi z njegovo častilakomnostjo, z isto skupino misli in poželenj, ki pred vsem napolnjujejo njegovo dušo, njegov Jaz. Zgodovinar si najlože prisvaja zgodovinske podatke, prirodoslovec ima najbolj odprto glavo prirodoslovnim resnicam.

Nova zaznava ne sme biti, da se prisvoji, ne preslaba in nejasna a tudi ne premočna in, kar je posebno važno, ne sme iti ne prehitro pa tudi ne prepočasi mimo duševnega očesa. Hitrost se ravna po lahkoti, s katero dotična oseba shvata. Čim več časa ima, da kdo razbere (dumi) posamezne dele nove zaznave in jih razloči drugega od drugega, tem temeljiteje se vobče vrši apercipija. — V pobožni knjigi iz srednjega veka vpraša spovednik ženo, koliko očenašev moli na dan. Ta-le mu odgovori: „Ko pridem k sv. maši in če mi Bog da milost, da mi molitev očenaša dobro gre od rok, tedaj zmolim pol očenaša, ali četrtno ali pa en cel očenaš; ako pa mi slabo gre od rok, tedaj zmolim pač 10 ali

100 očenašev.“ In nato poroča, kako se to vrši. Ako resno začne z molitvijo in se spominja vse ljubezni in zvestobe, ki jo je nebeški Oče doslej skazal njej in vsem ljudem, tedaj ne pride zlahka čez začetek in prebije celo mašo pri besedah: Oče naš! Ravnotako se ji godi pri naslednjih besedah. Hoče-li vse premisliti „s pravo gorečnostjo“, med službo božjo jedva zmoli en očenaš. Samo če nima prave gorečnosti, tedaj pač zmoli včasih 50 očenašev. A tedaj ji pač ni šlo prav od rok. — Zategadelj napravi vse slovesno tako globok utis, ker pride k estetiškemu čuvstvu še temeljita apercipija.

Kar se pa tiče apercipujočih predstav, to imamo pomniti, da izmed predstavniških skupin, ki jih je zbudila zaznava, apercipirajo tiste, ki imajo baš tačas največjo moč. Ta moč pa se opira v prvi vrsti na jakost in gibljivost predstav. Znanje, ki nam je „priletelo“, h kateremu so nas „priučili“, ki ne izvira iz lastne skušnje, nima te moči. Iz knjig zajeta vednost daje medlo, slabo pomoč apercipijam, kdor le s tujimi očmi gleda, temu nedostaja na tem polju krepkih predstav, ki se o pravem času dvignejo in apercipujejo. Lahko, da se je kdo čuda veliko učil, in je vendar glede apercipije topa glava. Kar hoče zadobiti v nas moč in življenje, to si moramo sami priboriti. Kar smo si sami priborili, tega se nismo samo temeljiteje naučili, ampak s tem so tudi združena čuvstva uspešnega dela, t. j. tistega čuvstva, ki spremlja vsako duševno priboritev (umstveno ali intelektualno čuvstvo). Čuvstva najlože vzbude in vzdrže krdelo naših notranjih stanj. S čim se družijo spomin na britke in srečne ure, kar je zraslo s tisoč nitmi z našim čuvstvom, to je navadno naši zavednosti najbližje, to se ponuja novim zaznavam navadno kot prva pomoč v apercipijo.

Predstave, ki imajo veliko čuvstveno vrednost, misli, ki so nastale iz krepkih, jasnih zaznavanj in ki so se vsled mnogokratnega ponavljanja tesno združile med seboj in z našo osebnostjo (Jaz), imajo tisto gibljivost, vsledi katere se jih pri najmanjšem povodu lahko zavedamo. To so tiste vladajoče misli, ki jih ustvarja znanstveno proučevanje, delovanje v poklicu in vsakdanja človeška okolica.

Povedali smo že gori, da na prisvajanje predstav vplivajo tudi misli in čuvstva, ki od daleč spremljajo dejanje apercipije. Vsakemu pridejo v življenju ure, ko se, da se sam čudi, ne zanima in ne zmeni za najzanimivejše vtiske in dejstva. V takem slučaju ovirajo vladajoče misli, ki niso v nobeni zvezi s predmetom apercipije, tajne skrbi in strah, ki vznemirjajo srce, obnovo apercipujočih predstav in jim jemljejo moč. Iz tega uvidimo, kak pomen ima ves duševni položaj sploh na dogodek duševnega prisvajanja. Treba je torej, da se je nastanil v nas nek duševni mir in pokoj — in telesni! — da se napravi nekako ravnovesje med pojedinimi duševnimi vsebinami, ako hočemo, da nepristranski

shvatamo nove zaznave in predstave. In še več! Naša notranjost s vsem, kar čutimo in k čemu se nagibljemo, kar se tajno giblje v srcu in nas zanimlje, mora biti enojnega kova, in te misli in ta čuvstva, v katerih živimo, morajo po vsebini sorodna biti z novimi zaznavami; skratka: moramo biti v pravem duševnem razpoložaju. Ako se naposled izmed te sorodne vsebine naše zavednosti posebe visoko povzdignejo posamezni važni člani in percepciji takorekoč naproti hite, ako nastane naprej nanzanjenim zaznavam nasproti neka napetost čutil, pomnožena pozornost, tedaj je najugodnejši razpoložaj, v katerem je sploh mogoče apercipirati: pričakovanje. Na kar smo pripravljene, kar pričakujemo, to si prisvajamo laže in sigurneje, nego če nas iznenadi. (Na ta dejstva se opira formalna stopnja priprave in napovedanja smotra, o kateri bomo pozneje govorili.)

Samo na kratko hočemo omeniti, ker z namenom tega spisa ni v tesni zvezi, da je v prisvajanje novih misli in novih predstav često tudi treba trdne volje. Navada in nagib, poželenje in strast in ne najmanj lenoba volje kaj često onesposobijo človeka, spoznati in sprijeti novo resnico. Razumno prisvajanje tujih resnic, preobrazovanje lastnega prepričanja zahtevata pač nemalo duševnega napora in moči. Apercipirati pomeni v tem slučaju zmagati v notranjem boju. Takega duševnega boja pa se ne loti rad, kojega srce je navezano na druge koristi, nego na strogo zasledovanje resnice, ki se za nobeno ceno neče dati motiti v posesti pridobljenih dober in v ugodnosti prijetnih navad. Tukaj ne določi razsodnost volje, ampak želja je mati spoznanja. Kar se torej smatra za pomanjkanje razumnosti, je ne redkokrat napaka volje. Zategadelj je, vključ svojem nagibom in željam nepristransko in temeljito apercipiranje, vsaj na znanstvenem in npravstvenem polju, resnično npravno dejanje in prednost krepkih značajev.

Naposled še moramo poleg duševnih vplivov na prisvajanje novih zaznav in predstav omeniti tudi telesne. Znano je dejstvo, da se vsako duševno dejanje tem laže vrši, čim večkrat se isto ponavlja. Najbolj je to znano glede na občutke in tvarjanje predstav. Ako smo videli človeka samo enkrat, si ga bomo morebiti mogli predstavljati. Morebiti, a gotovo si bomo mnogo laže in natančneje predstavljali svoje starše, brate in sestre, ki smo jih videli tolikokrat. Čim večkrat smo zaznali kak predmet, tem laže si ga predstavljamo. To si razkladamo s tem, da se pri vsakem občutku vrše v živcih nekake spremembe, takozvani živčni proces. Čim večkrat se vrši isti živčni proces, ki povzroči določen občutek, tem laže se vrši in tem laže nastane duševno dejanje (občutek), ki je združeno s tem procesom. Resnici pa je jako podobno, da se živčni procesi ne vrše samo pri občutkih, ampak da se poleg vsakega duševnega dejanja vrše spremembe v živčevju, da se vrši torej živčni proces, ki vpliva na dotično

duševno dejanje. Zakon, da se z vsakim ponavljanjem živčnega procesa kakšnesibodi vrste zljajša ta telesni (fizični) dogodek in z njim torej tudi dotični duševni dogodek, ki ga povzroči, ima torej občo veljavo. Takšne „funkcionalne dispozicije“ k obnavljanju živčnega procesa so za apercepcijo velikega pomena. Jasno je, da se apercepcija določenih predstavni skupin tem laže in hitreje vrši, čim večkrat se je v dotičnih živcih ponavljal živčni proces in čim mirneje se je vršil.

Kakor živčevje lahko pospešuje apercepcijo, tako je tudi lahko vzrok, da se ista zadržuje ali pa celo izostane. Resnica je, da se za težkimi dolgotrajnimi boleznimi, ki ostavljajo splošno telesno in osobito živčno slabost, vrši apercepcija posebno počasi. Isto opazujemo v utrujenosti. V tem stanju čutimo, da nam duševno delo ne gre od rok. Imamo-li še tako trdno voljo in če so duševni pogoji apercepcije še tako ugodni, privajamo si nove predstave in zaznave jako počasi in nepopolnoma. Privajanje tudi lahko celo izpade, ako se vsled trajnega ali minljivega rušenja dotičnih živcev ne more vršiti primerni živčni proces, ako, kakor pravimo „živci nečejo več“. Tedaj se prepričamo, kako je delovanje naše duše odvisno od sodelovanja živčevja, kako brez njih zaman poskušamo gosti na godalu brez strun.

(Dalje prihodnjič.)

Noveji nazori o desetinskem sestavu in o desetinkah, o preobrazbi čitanja in pisanja števil.¹

Piše Matija Heric.

Vsemu navadnemu računstvu tvarjajo prvotno podlogo naš desetinski številni sestav in desetinke, in s pojmovanjem obeh je tesno spojeno čitanje in pisanje celih in desetinskih števil!

Zato mislim, da morem koristiti č. g. čitateljem, ako v kratkih potezah sprožim najnovejše nazore o teh za ljudsko šolo velevažnih elementarnih pojmi našega praktičnega računanja.

Vsak stvaren ali pojmoven predmet se more smatrati kot celota (enota), mnogokratnik in del kakega mnogokratnika.

Kos železa tehtajoč l kg nam more biti enota, m kratni mnogokratnik m krat manjšega dela ali n kratni del n krat večjega kosa. Prav tako spo-

¹ Po Schischlik-u in „Mittheilungen d. V. v. Fr. d. Astronomie und kosmischen Physik von Wilhelm Foerster.“

znavamo število kot celoto (enoto), kot mnogokratnik ali del. Število 5 našega številnega sestava nam predstavlja 5 celot, 50 desetih ali petino od pet desetih. V našem številnem sestavu se vrste na levo mnogokratniki, na desno deli. Po množitvi, rastejo števila na levo, po delitvi na desno. Dokler se niso uvedle nove mere, ki so se prilagodile sistemu, smo uporabljali številni sestav le enostransko; kajti računali smo samo z mnogokratniki, a dele smo zaznamovali z drugimi sestavi, s polovicami, s tretjinami itd. Nove mere so nas pa prisilile, da moramo izkoriščati tudi desno stran našega številnega sestava.

V to svrhu moramo številni sestav pretresovati, da novost priličimo starodavnemu, kar se po vsem dosehdob ni storilo. Jemali so mesto enote (mesto enotino) v pošteve in s tem naredili pogrešek, ki se šopiri pri vsem računanju.

Številni sestav se da celo naravno razširiti v desetinke.

N. pr.	2 = 2 jedinici;	2 = 2 jedinici;
	20 = 2 desetici;	0·2 = 2 desetini;
	200 = 2 stotici;	0·02 = 2 stotini;
	2000 = 2 tisočici;	0·002 = 2 tisočini;
 itd. itd.

Iz podanega razvidimo:

1. Število 2 ostane nespremenljivo, omeni vedno 2 enoti, ne 2 jedinici.
2. Imenovanje števila se izpreminja potem, da pridružimo številu ali stavimo pred njega neka znamenja, to so ničle.
3. Ničle nam zaznamujejo jedničino mesto tako, da v navedenem slučaju znači enkrat zadnja, drugokrat prva ničla njeno mesto.

Zato jasno umemo, da so ničle potisnile število 2 enkrat naprej, drugokrat zopet nazaj. Tem potom se poda naravnoč pravilo: Število, recimo jedinice se izpremene v desetice, stotice, tisočice, ako jim pridružimo 1, 2 ali 3 ničle; iz jednic pa dobimo desetine, stotine, tisočine, ako pred nje stavimo 1, 2 ali 3 ničle.

Pisanje in čitanje večjega števila zavisi od tega, da pravilno po redu razpostavljamo enote.

N. pr.	stodvajsettrisoč =	100 tisoč
		20 "
		3 "
		<hr/>
Po seštevanju ali združenju števil dobimo . . .		123.000 jednic
Prav tako tvarja		100 tisočin
		20 "
		3 tisočine
		<hr/>
	Skupaj . . .	123 tisočin

Da smo dobili jedničino mesto ali označili njeno mesto, smo v prvem slučaju številu 3 pridružili 3 ničle, v zadnjem vzgledu pa smo morali pred isto število 3 postaviti tri ničle.

Evo!	0:003
	0:020
	0:100
Po združenju in označenju jedničino mesto z desetinsko piko, smo dobili	0:123

Pazno opazujoč navedena slučaja pridemo do zaključka, da so udje števila vzeti iz neskončne številne vrste in jednice stalna točka, ničle pa nam značijo, koliko udov smo morali prekoračiti na levo ali desno, da smo dobili zaželjeno število.

Torej je število vsota enot, kojih imenovanje se ravna po tem, kako daleč so od jedničinega mesta, desetinska števila pa so števila, pri katerih ne velja najnižje, ampak neko višje mesto za jednice ali celote. Ako smatramo najnižje mesto kakega števila kot celote oziroma jednice, tedaj more biti vsako število celo število ali desetinsko število, in to nikakor ne nasprotuje številnemu sestavu in uporabnemu računanju. N. pr. $1234 = 12\cdot 43$ stotic, to je 12 stotic in 34 stotin. Iz vsakega števila lahko dobimo večje ali manjše enote, ako mesta odrežemo ali mesta dodajamo; 1234 celot je 123 desetice in 4 desetine ali $123\cdot 4$ desetice, ali 12 stotic in 34 stotin = $12\cdot 34$ stotic; 1234 celot je tudi $12\cdot 340$ desetih = $123\cdot 400$ stotin itd. Desetinska pika ima samo namen, da označimo imenovanje kakega števila. Števila se morajo torej, ne oziraje se na desetinsko piko, izgovarjati in imenovati po desetinski piki. Tem potom dobimo eno imenovanje, napram smo dosegli bili navajeni rabiti dve imenovanji. Saj ne moremo n. pr. 1 leto in 5 mesecev naenkrat množiti, ampak leta in meseci se morajo v eno imenovanje, to je v 17 mesecev ali v dvanajstine let izpremeniti.

Število $123\cdot 456$ se ne bo več čitalo: 123 celot 456 tisočin, ampak 123 tisoč 456 tisočin. To nas dovede do sledečega pravila: Število se zove desetine, stotine, tisočine itd., ako stoji desetinska pika pri deseticah, stotich, tisočicah itd.

Tako shvatanje desetinskih števil se popolnoma strinja s številnim sestavom, z uporabnim računanjem, pospešuje hitro in sigurno beleženje in čitanje in bistveno olajša razumevanje in razlaganje računskih operacij.

Števila sama po sebi se ne morejo razločevati drugo od drugega, le njih imenovanje se lahko vrši raz več stališč. Kdo bo torej oporekal, ako desetinska števila tako-le napisujemo in izgovarjamo. N. pr. 3 celote 6 stotin se pravi: 306 stotin ali 3 stotice 06 stotin = $3\cdot 06$ to je 3 celote 6 stotin, ker stotice so nam celote. Ako hočemo težje število, recimo 17 stostotin napisati, bodemo prav tako postopali: Pri stostotinah so stostotice celote, zato imamo 0 stostotic, 0 desetisočic, 0 tisočic, 0 stotic, 1 desetico in 7 jednic; torej $0\cdot 00017 = 17$ stostotin. Stostotice, katerih ni

nič, se kot celote ločijo od desno stoječih z desetinsko piko, da se potem 17 jednic znači v razmerju s stotisočicami, kot stotisočine.

Čitajoč desetinska števila, rabimo tudi isto metodo, n. pr. 10506 brez desetinske pike se zove 10 tisoč 5 sto 6; ako pa stoji desetinska pika pri tisočicah (10'506), se mora število čitati 10 tisoč 5 sto 6 tisočin. Smatramo pa 10 tisoč kot celoto, tedaj imamo 10 celot (tisočic) in 506 tisočin.

Da je tako tolmačenje desetink pravilno in pravno, razvidimo jasno iz nalog, vzeti iz nekdanjega življenja. N. pr, 1 m velja 72 h, koliko 525 cm? V tem vprašanju so nam metri računski enota: oziraje se na 525 cm so nam stotice. Sklepajmo! Ako velja 1 stotica 72 h, tedaj velja 5 stotic in 25 stotin $72 \text{ h} \times 5'25 \text{ cm}$? Opravičenost naše teorije o desetinkah še nam temeljiteje dokazujejo obrestni računi; n. pr. koliko obresti donaša na leto 763 K po 4%? Stotica daje 4 K, 763 K je 7 stotic 63 stotin, torej bo 7 stotic in 63 stotin dajalo na leto 4 K \times 763.

Navedeni zgledi pričajo dovolj, da se nam nuja pri uporabnem računstvu mnogokrat prilika, število imenovati in rabiti drugače nego po jednicah.

Po teh kratkih potezah sem hotel prepričati pazljive čitatelje, oziroma čitateljice, da so desetinska števila tudi „cela števila“, katera se pa ne čitajo in rabijo glede na jednice, ampak glede na višje potence.

Kako bomo oziraje se na naša razjasnila izvrševali računski operacije z desetinskimi števili?

Seštevanje in odštevanje desetinskih števil se vrši kakor dosehdob; kajti desetinska pika ne menjava svojega mesta. Množenje in deljenje potrebuje natančnega pojasnila. Celo naravno je, da sta si množenje in deljenje sorodni, čeravno so nju rezultati v nasprotju, kakor dajati in jemati; zato je najbolje obravnavati obe operaciji primerjajoč.

Množiti se pravi množenec tolikokrat vzeti kot seštevanec, kolikokrat kaže množitelj.

Deliti se zove preiskovati, kolikokrat se da število od števila vzeti, ali iskati od podanega števila njegov del.

Obe opredelbi (definiciji) se opirate na cela števila; osnovali ste se takrat, ko še niso poznali desetinskih števil; torej ugajate samo polovičnemu številnemu sestavu; zato hočemo podati pozneje zanju natančnejši opredelbi.

Pri vsakem številu smatramo navadno najnižje mesto kot enoto; tega načela se nam je držati pri našem razmotrivanju. Pri številu 1234 tvarjajo 4 jednice enoto, po kateri se imenuje število; torej rečemo: entisočtridesetštiri jednice. Navadno pa, čitajoč števila, izpuščamo imenovanje jednic.

Ako isto število po desetinski piki izpremenimo, tedaj dobimo n. pr. 12'34 tudi 1234 enot, katere pa zovemo stotine; zato nam znači zadnja številka na desnem enoto; seveda se ničla ne smatra kot številka, ampak kot znamenje.

Po teh pojasnilih si pogledjmo množenje!

$$\begin{aligned} 1234 \times 400 &= 1234 \times 100 \times 4 = 1234 \text{ stotic} \times 4 \\ 1234 \times 40 &= 1234 \times 10 \times 4 = 1234 \text{ desetec} \times 4 \\ 1234 \times 4 &= 1234 \times 1 \times 4 = 1234 \text{ jednic} \times 4 \\ 1234 \times 0.4 &= 1234 : 10 \times 4 = 1234 \text{ desetini} \times 4 \\ 1234 \times 0.04 &= 1234 : 100 \times 4 = 1234 \text{ stotin} \times 4 \\ &\text{itd.} \end{aligned}$$

Prav tako razvijajmo deljenje!

$$\begin{aligned} 1234 : 400 &= 1234 : 100 : 4 = 12.34 \text{ stotic} : 4 \\ 1234 : 40 &= 1234 : 10 : 4 = 123.4 \text{ desetec} : 4 \\ 1234 : 4 &= 1234 : 1 : 4 = 1234 \text{ jednic} : 4 \\ 1234 : 0.4 &= 1234 \times 10 : 4 = 12340 \text{ desetini} : 4 \\ 1234 : 0.04 &= 1234 \times 100 : 4 = 123400 \text{ stotin} : 4 \\ &\text{itd.} \end{aligned}$$

Primerjajoč navedena obrazca sklepamo sledeče:

1. Množenec dobiva imenovanje svoje od enote množiteljeve, deljenec od enote deliteljeve.
2. Množencu se imenovanje njegovo takorekoč dodaja, deljencu pa odjema.

Tem potom se nam podajo sledeče za vsa števila veljavne opredelbe:

Množiti se pravi, množencu dati imenovanje množiteljevo in ga potem tolikrat vzeti kot seštevaneč, kolikorkrat kaže množitelj ali kratko, imenovanje vsakega zmnožka se ravna po množitelju. Ako množimo s stoticami, dobi zmnožek samo stotice, z deseticami, jednicami, desetnimi same desetice, jednice, desetine itd.

Deliti se pravi, od deljenca vzeti enote deliteljeve in od njih iskati toliki del, koliki del kaže delitelj.

Pri množenju ima zmnožek samo takšne enote, kakšne je imel množitelj, pri deljenju pa se morajo iz deljenca narediti same takšne enote, kakšne ima delitelj. Zmnožek se pomeša s takšnim imenom, kakšno ima množitelj, deljenec pa se še-le mora spremeniti v isto ime, katero ima delitelj.

V razumevanje navedenih pravil je treba učencem več zgledov in vaj. Evo jih!

Množenje: 1234×34.5 . Množitelj se zove 345 desetini, enota so desetine, zato bo imel zmnožek same desetine, torej 425.730 desetini = 42.573.0 celot.

$12'34 \times 3'45$. Množitelj je 345 stotin, zmnožek 4257.30 stotin, to je 4257 stotin 30 desettisočin = 42.5730 desettisočin. V tem slučaju je pri-

pomniti, da imenovanje spada k desetinski piki. Iz navedenih zgledov bodo učenci naravnost sklepali, da dobiva zmnožek toliko desetink, kolikor jih imata množenec in množitelj skupaj.

Deljenje: $12:35 : 56$. Delitelj je tukaj 56 jednic, zato se morajo v deljencu deliti jedinice (celote). 56 v 12 ne gre, torej nima količnik 0 celot; 56 v 123 desetinah gre 2 krat, tedaj je količnik 0'2 itd.

$12:34 : 0'56$. Delitelj nam nudi stotine, torej imamo 1234 stotin deliti s 56 stotinami, ali $1234 : 56$; kajti v tem slučaju si namesto stotin lahko mislimo m, l, kg itd. v smislu merjenja imenih števil.

$12:34 : 5'6$. Delitelj 56 desetlin. 123 desetlin, 4 stotine : 56 desetlinami = $123'4 : 56$.

$1234 : 0'56 = 123400$ stotin : 56 stotinami = $123.400 : 56$.

$0'01234 : 56$. 56 jednic v 0 jednicah (celotah) gre 0 krat, v 0 desetlinah 0 krat, v 1 stotini in 12 tisočinah tudi 0 krat; 56 v 123 desettisočinah gre 2 krat; zato so prvo mesto v količniku desettisočine itd.

$0'01234 : 5'6 = 0'1234$ desetine : 56 desetlin = $0'1234 : 56$.

$1 : 3'14 = 100$ stotin : 314 stotin = $100 : 314$ itd.

Po teh in še več vajah učenci sami po sebi najdejo, da se pri deljenju mora delitelj vedno spremeniti v celo število.

Večina metodikov razjasnjuje učencem pojem desetink na podlagi novih mer. To se nam zdi narobe iz več spodaj navedenih razlogov, pač pa se mere dadó primerneje pojasniti iz številnega sestava nego naobrat.

1. Res je sicer, da so nove mere prilagodili številnemu sestavu; in prav to dokazuje, da se mora prej pojmiti številni sestav, potem se še-le morejo zapisati merska števila.

2. Merska števila nam nudijo priliko opazovati velik nered glede na njih imenovanje in razdelitvo.

Število 1234 se more po vseh potencah izražati. N. pr.

1234 celot je 123'4 desetic, 12'34 stotic;

1234 „ „ 12340 desetlin, 123400 stotin itd.

Pri številnem sestavu se dosledno vrste posamezna mesta po desetičnih potencah. Sicer nahajamo tako vrstitev tudi pri m, dm, cm, mm, nikakor pa ne opazujemo istega doslednega reda pri utežih q, kg, dkg, g, ki se rabijo v praktičnem življenju. In naša imenovanja merskih števil? Se li brezsmiselni, nejasni izrazi **deci**, **centi**, **milli**, **deka**, **hekto**, **kilo** itd. morejo primerjati z jasnimi imenovanji našega številnega sestava? Pretresujoč te nedostatke se nam odklene že dovolj razlogov, da ni praktično desetinke razlagati na podlagi merskih števil. Kdo še ni zapazil velike napake glede na imenovanje merskih enot, premišljuje, da so skovali za izraze enot včasih preveliko, včasih premajhno mersko enoto. Pri utežih so osnovali **g** (gram) kot enoto, čeravno računimo navadno s **kg** in **dkg**, pri dolgotni meri pa **m** (meter). Ali ni med obema enotoma

očividno nerazmerje? Le poglejmo: m, dm, cm, mm se v življenju navadno rabijo, in kdo rabi dg, cg, mg? K večjemu lekarji, kadar pride kdo po zdravniškem naročilu za kakega bolnika po zdravila. In takih nedostatkov glede na nove mere se da več navesti. Se moremo li potem čuditi, če se med ljudstvom nove mere ne morejo prav ukoreniniti?

Vpeljajoč nove mere bi se ne smeli prenačljivi, ampak morali bi jih toliko časa glede na njih rabljivost poskušati, dokler se nedostatki niso popravili.

Iz navedenih podatkov smo uvideli: Bistvo desetinskih števil, oziroma desetink se mora naravno razlagati iz celih števil in računske operacije z desetinskimi števili oziroma z desetinkami se ne razlikujejo po vsem od operacij celih števil.

* * *

Z računanjem celih in desetinskih števil je v tesni zvezi čitanje in pisanje posameznih števil.

Ni treba mnogo bistrumnosti, da opazimo očividne napačnosti, kadar štejemo od ene do sto in naprej.

Od 1 do 10 je vse pravilno, tudi od 10 do 20 še ne zapazimo posebne nepravilnosti, ker je n. pr. pri številu ednajst sestava desetice in jednice izražena s posebno besedno končnico, kar velja tudi za števila od dvanajst do devetnajst.

Ni pa dvomiti, da je zelo neprilичno, ako čitajoč števila od 20 naprej izvzemši desetice, izgovarjamo in pišemo števila naobrat. Zakaj rečemo in pišemo edenindvajset, dvaindvajset, triinosemdeset, osemindvetdeset itd.? Bi ne bilo pravilneje govoriti in pisati: dvajseteden, dvajsetdva, osemdesetri, devetdesetosem itd.?

Še večjo zmotnjavo naletimo od 100 naprej. Od 100 do 110 se v govoru in pisavi pravilno vrsté številke. Nikakor pa ne pravimo in pišemo kakor od 21 do 99, dveinsto, ampak pravilno stodve. Od 121 do 199 pa razen golih desetice zopet čitamo in pišemo števila zmedeno. Ne da izgovarjamo in pišemo stošestdesetosem, kar se ujema s številnim sestavom, ampak zamotano stooseminšestdeset. Torej se je neredu, katerega smo opazovali od 21 do 99, še pridružil nov; kajti dosledno bi morali v tem slučaju govoriti osemindšestdesetinsto. Prav tako neredno se vrši štetje in pisanje števil od tisoč naprej.

Številni izraz 42.938 nam predstavlja pravo kolobocijo glede na napačnost reda in vrste, po kateri se čita in piše. Čitajoč in pišoč navedeno število začenjamo z drugo številko, njej sledi prva, potem tretja, peta in naposled četrta. Pomislimo le, kako težavno reproducirajo otroci take nesmiselnosti! Že ta slučaj dovede mislečega učitelja do spoznanja, da se šopiri v bistvu navadnega čitanja števil velika pedagoška hiba, ki zelo ovira točno ustmeno in še bolj pismeno računanje.

Premotruj, pazni mi sotrudnik, kako zapleteno beležijo učenci ravnokar omenjeno število 42.938! Najprvo zapišejo številko 2, in sicer tako, da pusté na njeni levici prostor za številko 4, ki jo takoj postavijo od 2 na levo; sedaj pridružijo številki 2 na desno številko 9, poleg nje pišejo številko 8, a tako daleč desno od nje, da še morejo spraviti med 9 in 8 številko 3.

Zdaj mi pa oporekaj, potrpljivi čitatelj, če ni ta način pisati in čitati števila več nego okoren, zmeden, neprilichen. Seveda mine časoma učencem začetna bojzaljiva natančnost pisati in čitati števila, ko se izurijo v tej stroki tako, da morejo ne vede beležiti velika števila. A baš se mnogokrat pripeti, da učenci v naglici zapišejo kakšno število na nepravo mesto, ali večje število napačno izgovarjajo.

Ravnokar pretresovane nedostatke glede na beleženje in čitanje števil so opazovali v prvi vrsti uradniki računskih odsekov in bank. Knjigovodjam omenjenih uradov so se vsled napačnega reda pri beleženju večjih števil pri sestavi mesečnih računov ne vede vrnili pogreški, katere so močno občutili.

Te važne izkušnje potrjujejo docela, da ima preobrazba pisanja in čitanja števil v povedanem smislu gospodarstveni in socialni pomen.

V dosego dobrih uspehov v računstvu bo torej v prvi vrsti morala ljudska šola v označenem smislu rešiti obravnavano vprašanje, da bode mogel prihodnji naraščaj pretresovane nazore v prvotnih pojmih našega računanja izkoriščati, kadarkoli bo mu v vsakdanjem življenju treba praktično računati.

Počitniški tečajji v Jeni.

Marsikdo cenjenih tovarišev snuje svoje načrte, kaj bode počel v počitnicah. Prej ko je mogoče svoje namene doseči, treba je marsikaterega koraka, in medtem so počitnice tu. — Mogoče, da ustrezem zato z naslednjim poročilom. Cenjeni čitatelji bodo primerjali Wolfsberg (št. 1. „Pop.“, poročilo g. Kosija) z Jenom in ložje se jim bode odločiti.

V Jeni bila sva lani od 4. do 17. avgusta dva Slovence. Gospod prof. Bežek (glej lanski „Zvon“) je svojo pot tja ubral čez Češko, Draždane, Berolin, Lipsko. Jaz sem se vozil od nasprotne strani, namreč čez Solnograd in Monakovo proti svojemu cilju. Ni mi namen popisati te poti,

moram pa omeniti, da so napravile na me umetniške zbirke, gladališča in sploh življenje v Monakovem veliko prijetnejši vtis nego pozneje v Berlinu.

Vožnja iz Monakovega v Jeni mi je vzela na brzovlaku ves dan. Bavarska ravan je za naše pojme, ki smo vajeni svojih slikovitih pokrajin, pač enolična, in popotniku odleže, ko se začenjajo dvigati tla proti Turingiji in sopihata dve v vlak priprazeni lokomotivi po železnici (v pravem smislu besede, kajti tudi pragi so železni, ne samo relse) skozi mlado zeleno jelovje, kjer se tupatam dviga pečevje prav karakteristične tvorbe naplovljenega peščenega gradiva.

Ko začnejo tla zopet padati, pridemo kmalu v dolino Zale, opevane v nemških pesmih polnih navdušenja. To so zgodovinska tla. — Nam vkljub svoji lepoti, ki seveda presega druge nemške pokrajine, ne more vzbuditi nikakršnih posebnih čutov občudovanja. Še-le kadar se združijo z njo predstave zgodovinskih dogodkov (posebno iz časa franc. vojsk), raste naše zanimanje. Kar bi se dalo v tem oziru pisati, povedo nam potopisi, pred vsemi pa Baedeker, brez katerih potovanje nima pravega pomena.

Zala, na katero so Turingi tako ponosni, je lena, temna voda, ki se pri Jeni komaj pomiče proti svojemu cilju. Močna je tu približno kakor Sava pri Zidanem mostu, sicer pa spominja po barvi najbolj na Voglajno ali Pesnico. Če smo se spominjali bistrih rek iz naših južnih Alp, tožno se nam je storilo.

Jena je, kakor jo je imenoval Goethe, ki je baje imel navado, se vsak petek iz Weimarja tja voziti, „ein liebliches Nest“. Lega je primeroma lepa, a da bi se mogel bogve kako zavzeti za mesto, ne morem reči. Rudolstadt je lepši, Weimar pa še lepši. Mesto slovi radi univerze in stoji na tleh, ki so za Nemce to, kar je za nas Bled in okolica — torej klasična tla. Spominjske plošče na hišah mesta povedo nam, kateri slavni mož je ta čas in ta čas tam stanoval. Takih plošč je kaj mnogo.

* * *

V nedeljo dne 4. avgusta zvečer se je otvoril kurz s slavnostnim shodom v zgodovinsko znamenitem „Burgkeller-ju“, ki je last buršev „Arminije“. Tu smo spoznali dušo fer. kurzov, pedagoško slovitega prof. dr. Reina, ki je imel otvoritveni govor. Gospod profesor je prikupljiva prikazen, ki s svojo prijaznostjo vsakega pridobi, kdor ž njim občuje.

Ni bil slučaj, da sva se sešla s tovarišem, edinim Slovencem poleg mene, o katerem sem vedel, da je tu. Izbrala sva si dober prostor v prostorni dvorani. Slučaj pa je menda bil, da sta se nama pridružila še tovariša, eden iz Trsta, drugi iz Spodnje Avstrijskega in tovarišica iz te dežele.

Kmalu smo se čutili domači. Temu pripomoglo je še spretno vodstvo Reinovo. Jako zanimivo je bilo splošno predstavljanje, kakor je že v teh kurzih baje stara navada. Vsak navzočih — bilo nas je več ko 250 — je vstal in povedal glasno svoje ime, deželo in kraj svojega stalnega bivanja.

Ni bilo mogoče dobiti popolnega pregleda o vseh navzočih, preveč nas je bilo. — Imenik pa, ki je izšel čez teden dni, je izkazal 118 frekventantov iz Nemčije, 21 iz Avstrijsko-Ogrskega (2 Slovenca, 1 Italijan, 2 iz Spodnje-Avstrijskega, 1 iz Štajerske, 1 s Češkega, 2 iz Galicije 2 z Moravske, 10 iz Ogrskega). Američanov je bilo 7, Belgijca 2, Dancev 6, Angležev 23, Finlandca 2, Francoza 2, Grk 1, Holandcev 11, Italijan 1, Japoncev 5, Luksemburčan 1, Norvegi 4, Rusov 6, Švedov 10, Švicar 1, Srbi 4.

Po stanu bilo je 81 učiteljev, oziroma učiteljic; drugi so bili profesorji raznih zavodov, ravnatelji seminarjev, dijaki, eden operni pevec, pa tudi časnikarji in dr. Prvi izdani imenik, ki pa ne všteta teologov, ima vpisanih 225 udeležencev.

Dr. Rein skrbel je vrlo za zabavo. Pelo se je unisono več dijaških pesem iz knjig, ki so ležale na mizah pred nami. — Živahna zabava se je kmalu razvila in dobra volja nas je splošno navdajala. Predlagano je bilo tudi mejnarodno petje; a ker je čas pretekkel, moralo se je odložiti. Vršilo se je pozneje 11. avgusta na večer izleta v Schwarzburg.

Dne 5. avgusta zbralo se nas je okolu 110 poslušalcev pri podavanju dr. Reina. Svojo snov je delil na dva glavna dela: A) Nauk o smotru pouka v izgojevalnih šolah. B) Nauk o sredstvih vzgojevalnega pouka. Govoril je 12 ur.

O njem se je slišal le eden glas, da podava namreč jako lepo. Nastopa brez vsakih pripomočkov; niti najmanjših beležk nima pred sabo. Govor njegov je, če se abstrahira turinški akcent, prav prijeten, glasen, gladek in pregleden.

Zanimiv postaja s citati raznih duševnih velikanov; njegovo stališče ni omejeno samo na moze, ki jih štejemo navadno pedagogom. Dviga se s svojim pogledom više, našteva pedagoge in filozofe raznih časov, pesnike in učenjake, državnike in vladarje, sega v razne znanosti: etiko, psihologijo, socialogijo in skuša osvetliti razne pojave in smeri v vzgoji od vseh strani.

Označil je razne napake v pojmovanju naloge, ki jih imata pouk in vzgoja, določil njih razmerje in pomen vzgoje za narode v svetovnem koncertu, segal pri tem v razne zgodovinske dobe in opisal današnje stališče vede in vzgoje in označil njih smeri. Preglednost svojih misli podpirali so vsi podavatelji z dispozicijami, katere smo dobili kar prvi dan v roko, Rein pa še vrhu tega s šematičnimi in tabelaričnimi beležkami

na veliko tablo. Vajnejše reči ponavlja spretno in opisuje iz novega stališča in drugimi besedami tako, da na poslušalca vpliva zanimivo.

Umljiv je učitelju, ki se je bavil resno s pedagogiko, pa mislim, da zanimiv za vsakega, ki je še tako temeljito proučil vse pedagoške vede.

* * *

Dr. Just, ravnatelj vseh Altenburških šol, je podaval drugo uro o nauku, kako gojiti npravstveni značaj. Dr. Just je po svojih spisih znan pedagog. Kar se tiče oblike podavanja, ima navado, da v vsaki uri napravi pregled čez to, kar se je v isti podavalo, v prihodnji uri pa posname snov zopet na kratko, prej ko se obrne k novemu. Glede vsebine pokazal se je strogega Herbartijanca. Ko je omenjal sredstva za vzgojo značaja, prešel je popolnoma v praktično stran in vnanjo uredbo šolstva. Hvalijo ga kot jako dobrohotnega šolnika, ki rad postreže vsakomur in si zna pridobiti srca svojih podložnih.

* * *

Nadučitelj Lehmensick je podaval o specialni didaktiki. Podpiral je svoja izvajanja s tiskanimi zaznamki učne snovi in učnih potov, ki smo jih dobili v roke.

Prvi pogled na te podatke nas uči, da se pedagoški seminar v Jeni drži Herbard-Ziller-jevih učnih načel, da uvačuje philogenetiški vzgojni princip, gleda na strogo koncentracijo predmetov, na skrajno nazornost pri pouku in zavrača vsako nenaravno postopanje v metodi, pred vsem pa, da zametuje didaktiški materijalizem, ki se šopiri često po šolah, recimo naravnost, tudi v naših, vzlasti tam, kjer je treba pripravljati učence za srednje šole, potem pa tudi v srednjih šolah, najbolj pa tam, kjer se na nenaravni način ubijata otrokom kar naenkrat dva jezika v glavico.

Pred vsem obudila je sestava predmetov mojo pozornost zato, ker štejejo risanje v skupino jezika in zgodovine ter mu dajejo prednost pred prirodoslovnimi vedami in pred pisanjem. Tu ni risanje samo predmet, da se vadi ž njim oko in roka, ampak del pouka, ki ima izvrševati veliko in jako važno vlogo v formalni vzgoji gojenca.

Vzgojevalni pouk se koncentrira na velike snovi, v 1. šol. l. na narodne pravljice, v 2. šol. letu na Robinsona, v 3. in 4. šol. letu na „Nibelungenlied“. Tu se ujema učni načrt z izjavo dr. Justa: „Ein großer Charakter kann nur an großen Stoffen gebildet werden!“

Nadučitelj Lehmensick je v svojih teoretičnih izvajanjih naglašal, da je pouk težka umetnost, ki ima nalogo, vzgojiti značaj. Navedel je lastnosti značaja, ki naj bode 1. modern, 2. krepak in 3. npravstven. Od pouka kot sredstva v dosego tega smotra se zahteva, naj bode takšen,

da bode vzbujal znanje, v katerem je vkoreninjeno zanimanje, iz katerega izvira krepka volja. Zanimanje vzbujati je torej glavni smoter pouka.

Podal se je potem v specialni del didaktike 1. o smotru, 2. izbiranju snovi, 3. o združevanju snovi poedinih strok, 4. o predelovanju učne snovi (raba).

V svojih daljnih podavanjih je govoril o raznih predmetih in njih metodi in označil dalje prednosti in nevarnosti, ki se tičejo pouka, kakor ga gojijo v pedagoškem seminarju v Jeni: „des entwickelnd darstellenden oder concret aufbauenden Unterrichtes.

Na ta teoretična navodila so se naslanjali praktični učni nastopi, ki jih je izvrševal večinoma drugi učitelj pedagoškega seminarja g. Landmann.

Prej nam je bil pojasnjen namen pedagoškega seminarja. Naglašalo se je izrecno, da pedagoški seminar ni „Musterschule“, zato ker mora 1. poskušati nove metode, 2. ker vzgojuje mlade učitelje, ki se tu vadijo, 3. ker učitelji vedno menjavajo. (NB. g. Landmann je še-le tisto leto prišel na seminar, g. Lehmensick pa že letos ni več tam; imenovan je bil med tem na boljše mesto drugam na Saksonsko.) Dalje je bilo rečeno: Če se katera učna slika ne posreči popolnoma, nič ne de. Ravno tedaj se je mogoče največ učiti. Gre se tu v prvi vrsti za-to, da se kaže metoda nazorno. V delavnici umetnosti se je mogoče več naučiti, nego na dovršenem umotvoru. Debate, ki bodo sledile, bodo marsikaj razkrile in izčistile nazore. Čegava misel zmaga, za to se ne gre, ampak samo za resnico, in če se edinost ne doseže, tudi ne škoduje napredku idej.

Prva učna slika je bila „Der Tod Siegfrieds“ v 4. šol. letu.

Gospodu Landmannu se ni posrečilo prepričati navzoče poslušalce o vrednostni svoje metode (des entwickelnd darstellenden U.).

Vidlo pa se je vkljub temu, kako goji seminar to metodo. Snov je bila torej pripovedna. Vkljub temu ni povedal učitelj ne enega stavka iz podane snovi naravnost, ampak vse razvijal in izvajal, oziroma otroke navajal, da so sami iskali in našli. Iz cilja, ki ga je stavil iz že znane snovi, sklepalo se je na nadaljne dogodke, ki so morali slediti prejšnjim. S spretnimi vprašanji navajalo se je učence na pravo pot, da niso krenili v stran, in s kratkimi ugovori pobijali so se napačni nazori učencev. Nravstvene razsodke so izražali učenci sami, sploh je govoril učitelj malo, učenci mnogo.

Vendar je vsa učna slika napravila na nas hospitante vtis, kakor da je že snov učencem znana, vsled česar se je po poskusu vnela živahna debata, ki bi bila skoraj pobila ves slov uporabljene metode.

Nekateri bičali so ne samo metodo, ampak tudi učitelja precej brezobzirno. Holandec Verburg je rekel: „Die Theorie holen wir uns aus Deutschland, die Praxis haben wir zu Hause. Wenn mir ein Candidat eine solche Lehrprobe liefert, so bekommt er eine Reprimande etc.“ Nemci

so se zavzeli večinoma za metodo in učitelja. Pozneje je Lehmensick povdarjal, da ga ta kritika ne vznemirja in odklanjal zagovor, češ: „Wir sind nicht von Lobeda (kraj pri Jeni), sondern von Jena!“

Ker pa je večina govornikov, med njimi tudi g. prof. Bežek in mešč. uč. Poljak Nizankowsky, naglašalo, da je bila snov učencem že znana in da se torej ni pokazalo nam, ki smo zato sem prišli, kako je postopati z novo metodo pri snoveh, ki so učencem neznane, predlagal je Lehmensick sam, naj se izvoli komite ad hōc, ki bode določil snov za prihodnji učni poskus. To se je zgodilo. Odbor štel je 9 članov, med njimi na predlog Lehmensickov tudi g. Bežeka.

Moje stališče glede na učni poskus je bilo naslednje: Nemci so, kakor prav in umevno, zaljubljeni v svoj „Nibelungenlied“. Imajo že enkrat to snov v načrtu in smatrali so za nekaj važnega, nam podati sliko iz te snovi. — Na nas inozemce pa ta stvar ne more tako vplivati in nas tudi ne more tako zanimati. Že to dejstvo bi bili morali pri izbiranju snovi na pedagoškem seminarju vpoštevati. — Ker pa se obravnava „Nibelungenlied“ od leta do leta, je umevno, da je otrokom, prej ko v šolo pridejo, snov že znana po tovariših in bratih iz višjih letnikov. Vrhutega pa se otroci zanimajo za snov, ker vedo, da se je bodo v šoli učili, in gotovo čitajo o tem mnogokrat v raznih knjigah. Iz tega sledi, da je bila snov pač za slučaj, ko je bilo navzočih toliko inozemcev, nesrečno izbrana, in v tej hibi tiči v prvi vrsti vzrok poraza, ki je zadel metodo, katera je sama na sebi idealna.

Morda sta to tudi učitelja čutila. Zato je bil predlagan imenovani odbor, ki je v seji izbral kot nov predmet učnemu poskusu Chamissovo pesem „Mateo Falcone, der Corse“.

To pot je nastopil g. Lehmensick sam in rešil je častno svojo nalogo, ugled svoj in ugled svoje metode. Živahen plosk ob koncu učnega poskusa izražal mu je splošno zadovoljstvo. Pesem je epiška, za učence 7. šol. leta težka. A učitelj vedel je uvesti učence v vsebino, ne da bi bil kaj pripovedoval, ampak določil jim je smoter, uvel jih v položaj tudi s pomočjo zemljevida in stavljaj vprašanja tako spretno, da so učenci sami sklepali, kako eno dejanje sledi drugemu. Snov se je posnemala po logičnih celotnih delih in zapisovala se je razporedba. Učenci so slednjič vse posnemali, in ko so si snov tako prisvojili, čital je učitelj pesem. Več se ni storilo, ker je čas potekel.

Pri sledeči debati se je naglašalo, da je uspeh metode vendar-le v prvi vrsti odvisen od učiteljeve osebnosti.

Rein in Just, ki sta bila to pot navzoča, sta slednjič tudi segla v debato. Just je priznal, da se ne dajo vse partije zgodovinskega pouka na ta način obravnavati. Rein pa je govoril približno tako-le:

Diese Form ist nicht die Hauptform, in der man bei derartigen Stoffen vorzugehen hat. Der Lehrer hat sich zu entscheiden, ob besser erzählt, gelesen oder anders dargeboten wird. Auf den Unter- und Mittelstufen tritt in Thüringen diese Form ein. So werden also behandelt: die Märchen, die Thüringer Sagen. Auf der Oberstufe wird wohl überlegt, wo der entwickelnd darstellende Unterricht angewendet werden soll. Jedenfalls ist die Methode vorsichtig anzuwenden; denn sie ist schwer, besonders für den Anfänger. Vor allem kommt die Persönlichkeit des Lehrers und eine Wärme des Gefühls in Betracht. — Die Methode verlangt, dass das sittliche Urtheil von Seite des Lehrers nicht gegeben, sondern vom Schüler selbst gefunden werde. Es muss im Kinde selbst entstehen; das Nachsprechen ist papageienartig.

* * *

Obravnavali ste se še dve učni sliki po tej metodi, namreč: koza (v 2. šol. letu) naslanjaje se na kozo, ki jo je imel Robinson in kot stopnja rabe (Stufe der Anwendung) geografična slika „Zapadna Indija.“ V naravoslovski sliki prišel je pač biološki princip popolnoma do veljave. Otroci so prej opazovali kozo neke ženice v svojem šolskem kraju. Oziraje se na to in na kozo Robinsona ter na obilna nazorila, ki jih je učitelj seboj prinesel, govorilo se je prav po domače o kozi in njenem življenju. Nič sistematike, nič popisovanja od nog do glave, merjenja trupla itd.! Vse je bilo življenje in zopet življenje. Če se je n. pr. govorilo o nogah, povedalo se je, čemu so takšne in kako ji služijo, kadar pleže itd. Snov pa se niti posnemala in, kakor je to navadno pri nas, kjer se kot končni rezultat dobi nekoliko stavkov. To bodi povedano kot očitiden nedostatek. Naposled so otroci dobili v roke ilovico in desko in pozval jih je učitelj, naj modelirajo kozje roge ali parklje, ki so jih prej videli.

* * *

Da uvedem v drugo sliko o „Zapadni Indiji“ (Stufe der Anwendung, 7. šol. leto), navedem nekatere naloge, ki jih je stavil učitelj. Učitelj je imel saboj mnogo učil (produktov), ki so se nanašali na Zap. Indijo: korale, tabakovo listje, rum i. dr. — Začel je nekako tako-le: Hier habt ihr Gegenstände, die an Westindien erinnern; nun sollt ihr darüber sprechen! Eden izmed dečkov govori o koralah, drugi o tobaku, tretji o cukrovem trstu, četrti o rumu itd.

Med drugim pravi učitelj zopet: In einem Gasthause in Westindien kommen zusammen: ein Holzhändler, ein Besitzer der Tabakfelder, ein Professor der Geographie und ein Vergnügungsreisender. Sie streiten über den Wert des Waldes. Ihr sollt mir ihre Ansichten mittheilen. Wer behält Recht? Reči moram, da so učenci izražali prav pametne nazore.

Druga naloga: Gospod gre v Zapadnjo Indijo in si hoče staviti štirinadstropno hišo. Stavbar mu noče ustreči in ga zna prepričati, da se njegova namera ne da izvesti. — Govorite o tem!

Tretja naloga: V Nemčiji se drugače goje gozdi nego v Zap. Indiji! Zakaj? Govorite o tem!

Dalje: Nekdo se hoče iz Havane peljati v Hamburg; sestavi mu vozni list!

Eden izmed učencev riše karto o Zap. Indiji, drugi učenci govore o vinoreji. Ko je risar gotov, popravljajo učenci risbo, naštevajo na njej otoke itd.

* * *

Tako se je trudil zavod, pokazati nam novo metodo. V čem pa je nova? Po mojem mnenju ni nič drugzega, nego do skrajne meje izvršena metoda učnega razgovaranja (Gesprächslehrform) v smislu Herbart-Zillerja in njunih formalnih stopinj. Med prednostmi metode, ki jih je našteval g. Lehmsick so te-le:

1. Učenci so primorani duševno sami delovati in iskati rezultate pouka.
2. Vsak učenec se zanima za stvar in sodeluje, ker ni mogoče segati čez njegovo duševno obzorje.

3. Sproti se popravljajo napačni učencevi nazori.

4. Kontrola o učencevem notranjem delovanju je stalna.

Med nevarnostmi, ki pretijo s to metodo, so se naštevale naslednje:

1. Mogoče je, da se učitelj izgubi v snovi in sega preširoko.

2. Težko je skrbeti, da se vrstijo misli pregledno in da učenci ne ugibajo.

3. Mogoče je, da se podaja učencem preveč pomoči.

Kdor se hoče o tej metodi natančneje poučiti, naj bere: „Lehmsick, Wesen, Bedingungen und Gefahren des entwickelnd darstellenden Unterrichts.“ (Bündner Seminarblätter VII, 1 und 2.)

Vrhutega prinaša list „Bündner Seminarblätter“ učne poskuse na godlagi te metode.

* * *

K pedagoškim kurzom spadala so tudi podavanja J. Trüper-ja, ravnatelja zavoda „Erziehungsheim in Sophienhöhe bei Jena“, o izrednih pojavih v otroškem duševnem žitju.

Ni mi bilo mogoče zadostno označiti vsebine podavanj Reina in Justa, ker mi primanjkuje časa in prostora; tako tudi o Trüper-jevih podavanjih ne morem vsega povedati. Trajala so 6 ur, dodal se je še razgovor in obisk zavoda na „Sophienhöhe“, kjer smo bili pogoščeni.

Iz svoje lastne izkušnje, na podlagi statističnega materijala, oziraje se na psihologijo otroka, na občne šolske in socialne razmere, na vzgled

iz otroškega življenja podal nam je podavatelj mnogo zatega zrnja. Razkril je vzroke, vsled katerih nastanejo otroci „psychopathische Minderwertigkeiten“ (kakor jih je nazival) in govoril pri tem obširno o živilih sploh, posebno pa o pijači, zlasti o alkoholu, — omenjal podedovanje duševnih nedostatkov in podprl svoje trditve z drastičnimi izgledi in bogatim statističkim gradivom. — Posebno je bičal didaktički materializem, verbalizem in formalizem in se obrnil proti preobilnim in težkim domačim nalogam in posebnim uram po šolskem pouku.

Izkazal se je dobrega šolnika, ki pozna ljudskošolske učne načine. Hvalil je, ko je ožigosal slabe metode, najbolj metodo, ki jo goji ped. seminar, namreč „razvijajoč opisovalni pouk“.

Vkljub vsemu temu pa so vendar ta podavanja zadovoljila najmanj, posebno ker se je podavatelj preširoko spuščal v poedinosti, vzlasti take, ki se tičejo samo nemških razmer. Njegovi „dodatki k dodatkom“ ex abrupto nam niso nič kaj imponirali; meni pa se tudi njegovo tendenciozno protestantsko stališče ni dopadlo, katero je razkril na način, ki se mi ni zdel dosti takten.

* * *

Dr. Spitzner, ljudski učitelj v Lipskem, podaval je o dušeslovju otroka.

Njegova podavanja so imela znak temeljitih znanstvenih studij in zadovoljila bi popolnoma, ko bi ne bil tako naglo čital. Vzlasti nam inozemcem je marsikatera beseda ušla, ker nismo bili vajeni njegovi govorici.

V začetku je povdarjal, da se mora otrok studirati biološko kakor rastlina, in imenoval to smer medicinsko. A to ne zadostuje. Otroka je treba tudi proučiti s stališča psihologije. Te dve smeri pa se ne ločita, ampak se spajata v eno strugo — binocularno polje (binoculares Gebiet). Karakteriziral je potem duševni razvoj otroka in omenjal vse pojave, iz katerih se more sklepati na duševno delovanje otroka. V prvih dobah otroškega življenja je pomemben vsak pogled, vsak vrišč, vsaka kretnja. Govoril je o individualiziranju in opisal razne individualitete itd.

Podal je v 6 točnih in tesnih znanstvenih podavanjih in 1 diskusiji ogromno gradiva, vzlasti tudi, kar se tiče literature, koje nedostatnosti pa je posebno omenjal. Vse premisliti bi vsakomur dalo dosti dela.

Diskusija, ki je sledila 5. podavanju, je pokazala, da se dogaja često tudi v „rajhu“ to, kar pri nas v debatah, namreč, da se večkrat oddaljimo od pravega predmeta in o diskusiji ne rešimo vprašanja, ki smo si ga stavili. — Tako je privlekel učitelj Jetter (urednik strokovnega šol. lista na Württembergem) vprašanje na površje: Je-li psihologija osnovna znanost pedagogike? Razgovor, ki se je vnel, vzela je mnogo časa. Na eni strani stal je dr. Spitzner, na drugi Trüper in Jetter. Naposled se je izkazalo, da ima vsak s svojega stališča prav, kakor je navadno pri takih prepirih.

S tem sem s poročilom o pedagoškem kurzu pri kraju.

Drugi kurz je prirodoznanski kurz.

Podavanja prof.¹ Detmerja o sestavi in življenju rastline z raznimi eksperimenti bilo je velezanimivo. Trajalo je 12 ur. Profesor je potem odpotoval na znanstvene študije v Zahodno Azijo.

* * *

Prof. dr. Walter, primeroma še mlad učenjak, ki pa je mnogo videl na daljnih potovanjih, podal je z živo besedo v bujnih barvah obilo lepih karakterističnih geoloških slik iz Azije (Himalaja), Amerike, Afrike, Urala itd., vse pridobljene z autopsijo. Njega poslušati bil je užitek. Imel je zadnjo uro od 12.—1. (torej peto uro), a ni utrudil. — Svoje popisovanje je še dopolnjeval s fotografijami.

* * *

Prof. dr. Auerbach razlagal je o osnovnih pojmih modernega prirodoslovja po novih teorijah strogo znanstveno.

Vsak predmet prirodoznanskega kurza se je podaval 12 ur.

* * *

Dne 11. avgusta bil je otvorjen teološki kurz, seveda v protestantskem smislu.

Poslušal sem par ur superintendenta Bürkner-Ostheim v. d. Rhön, ki je govoril o zgodovini cerkvene umetnosti v Nemčiji.

Jezikovni kurz za domačine in inozemce je trajal do 24. avgusta.

Nemški jezik za Nenemce učil je Lehmensick približno po tej metodi, ki je tudi podlaga Schreiner-Bezjak-ovi nemški vadnici.

* * *

Naglašati se mora, da je vladala med posetniki kurza najlepša harmonija. — Pa tudi docenti so bili kaj prijazni: vsi, brez izjeme.

Za vedrilo duha skrbeli so izleti. Več se jih je priredilo v okolico Jene. Daljši izleti pa so bili v Schwarzburg, Weimar in Eisenach. Ni mi jih mogoče opisati, kajti bilo bi premnogo gradiva. Vzlasti zanimivo je v Weimarju za tiste, ki se pečajo radi z literaturo Goetheja in Schiller-ja.

¹ Če se na Nemškem govori o profesorjih misli se vselej na vseučiliškega profesorja. Nadučiteljji pa so to, kar so pri nas srednješolski profesorji.

(Konec prihodnjič.)

Dr. Vatroslav Oblak v prijateljelih životopisih in drugod.

Spisal¹ dr. Jos. Tomiňšek.

Habent sua fata libelli.

Nastopne vrste so posvečene spominu moža, skoraj še mladeniča, ki sem ga — otrok — že poznal, spoštoval ga pozneje kot učenjaka in ljubil kot učitelja, ki ga je objela smrt, preden sem se ga mogel okleniti kot prijatelja.

I. V VI. zvezku „Knezove knjižnice“ je podal dr. M. Murko obširen životopis rajnega Oblaka († 16. aprila 1896).

Dr. M. Murko je rešil svojo nalogo tako, da bi je ne mogel bolje. Vemo, kaki životopisi izvirajo iz njegovega peresa. Opiraje se na skrbno zbrano gradivo, na vsestranske vire, uglobi se popolnoma v človeka, ki si ga je izbral za predmet, zna nam plastično slikati njegove težnje, predočuje nam njegove notranje in zunanje boje z njih vzroki, razlaga iz podrobnosti, ki jih neizurjeno oko ne opazi, važne pojave — vse to brez napete fantazije, ne z vrivanjem nazorov in razlogov, edino le z uporabo dejstev ali z verjetnim sklepanjem iz dejstev.

Tak je životopis dr. Oblaka.

Kdor ga prečita, ta se ne čudi več, kako je bilo mogoče, da se je Oblak v mladih letih popel tako visoko. — Vestno je poiskal Murko prve pojave onih teženj, ki so pozneje obvladale vse življenje in bitje Oblakovo. In zasledi jih že v rani mladosti ter naglaša njih pomembnost. Z živim zanimanjem opazujemo mladeniča, čigar prvotna naivnost kaže v sebi neko trpko energijo, ki nehote vzbuja pozornost. V družbi s to energijo je krepka samostalnost, ki mu jo utrjuje strogo logična, tudi brezobzirna, doslednost. S prozorno jasnoto se nam predočuje, kako se je razvijal Oblak v strokovnjaka: da si je, začenši s fundamentalnimi deli, polagoma razširjal obzorje in spopolnjeval svoje znanje, kako je naposled, ko si je postavil krepak temelj, obrnil vse svoje moči le v dosego enega namena, spoznavanja jugoslovanskih jezikov, posebno slovenščine in bolgarščine.

Tako se nam pojasni izvor raznih Oblakovih del in psihologična zveza med njimi.

Ali ne samo to, pove se nam tudi objektivno njih zveza po vsebini, to je, mi vidimo vse napredovanje Oblakovo v onih vprašanjih, ki so ga tako zanimala, mi dvomimo žnjim, odločujemo se žnjim pod spretnim vodstvom životopisca.

¹ Povodom pravkar izišle monografije: „V. Oblak, Ein Beitrag zur Geschichte der neuesten Slavistik. Von Dr. M. Murko.“ Na Dunaju 1902.

Le večjemu strokovnjaku je mogoče, tako ostro v nekaterih stavkih izraziti sadržaj mnogoštevilnih razprav, naglasiti napredek od ene do druge ter še opozarjati bralca na nedostatke ali dvome. — Zato je ta životopis v drugem delu nekaka zgodovina nekaterih posebno važnih slavistiških vprašanj [n. pr. staroslovanskega vprašanja in sorodstva med jugoslovanskimi jeziki] in pravcata zgodovina slovenistike v zadnjih 15 letih, tekem katerih je posebno napredovala. S tem dejstvom je implicite tudi rečeno, kako pomemben je bil za njo Oblak: bil je sredotočje vsega, kar se je tikalo našega jezika.

Pa tudi sicer se je uglobil Murko v vse, kar je znamenitega v njegovem življenju, tako da imamo malo slavnih mož, ki bi bili o njih življenju tako natanko poučeni. — Vsakdo nima takih prijateljev, kakor je bil Murko Oblaku, ali vsakemu životopiscu tudi ni odprtih toliko necenljivih virov kakor pri Oblaku, n. pr. pisem. Murkova zasluga je, da jih je porabil na primernih mestih v podkrepilo in razjašnjenje svojih izvajanj.

S svojim spisom je postavil Murko prijatelju spomenik, ki je v čast i prijatelju i njemu.

II. I. Murkovo delo pa je doletela znamenita usoda, da ne rečem, čast. V mnogih ozirih prvo izmed nemških literarnih glasil, „Liter. Centralblatt“, je (l. 1900, pr. 1292) prineslo brezimno oceno tega dela, morebiti — list poznam še le nekaj let — sploh prvo oceno slovenske knjige. Pa kako oceno! Čudno me je dirnila, ko sem jo dobil v roke. Iz nekih ozirov je vredna, da postavim sem nekaj njenih stavkov: „V. Oblak, ein begabter Slovene, ausgezeichnet durch brennenden Wissendurst, starb im Alter von 32 Jahren. . . Jetzt hat ein Freund des Verstorbenen, der durch ausgezeichnete Forschungen bekannte Dr. Murko, das Wort ergriffen und eine umfangreiche Biographie des Verstorbenen in slovenischer Sprache erscheinen lassen. Schließt die Verwendung der slovenischen Sprache an und für sich ein Bekanntwerden dieser Biographie in der wissenschaftlichen Welt aus, so ist das auch schwerlich zu bedauern. (!) Uns erscheint diese Biographie übertrieben breit. . . Oblak war, nach seinen wissenschaftlichen Leistungen zu urtheilen, nicht so bedeutend, wie ihn auch Murko darstellt. Seine Spur wird für die allgemeine Wissenschaft bald, für sein kleines Volk allerdings nicht so rasch verwehen, und daran krankt natürlich das Ganze. . . Wir hätten — Murko eine bessere Leistung zugetraut.“ — Meritorično o teh trditvah ne bom govoril. Ko bi tudi bilo res, da pretiravamo pomen Oblaka — sprva se je res omejeval na ozko polje — ko bi tudi marsikaj, kar se pripisuje Oblaku, bilo uporaba naukov njegovega velikega učitelja Jagića, naj bi se dr. Murko tuintam lahko — mi smo mu hvaležni, da se ni — izrazil krajše; vse to in še več bi se naj v oceni naglašalo, mi in dr. Murko bi to čitali z mirnim

srcem; ali čuden duh veje iz onih vrstic, neka zloba, ki nas dirne neprijetno. Zdi se nam, da je vir obscurus imel svoj poseben — in oseben? — namen...

Če je knjiga tako malo vredna in Oblak tako malo pomemben za splošno vedo — koliko mož, ki se pohvalno omenjajo v „Liter. Centralblatt“, pač manj — zakaj se tam o knjigi sploh govori, o knjigi, ki se nikomur ne vsiljuje in ne prosi priznanja? Če uporaba slovenskega jezika izključuje prijavo tega životopisa v znanstvenem svetu, je to za nas le žalostno, ne sramotno, in ne more biti povod za očitanja. Čemu zlasti roganje, da našemu narodiču zadostujejo pač velikani, kakor je bil Oblak? Poglavlje o plemenitosti je res marsikje še prazno!

Kakor bi nas torej veselilo, ko bi se v kaki naši knjigi poročalo med širšim svetom — tudi v najostrejši kritiki — tako nas boli, če vidimo, da služi naša knjiga le v postranske namene.

Vsekako pa sem pričakoval, da bo dr. Murko na kak način odgovoril neznanemu prijatelju našega naroda. Storil je to letos s spisom, zgoraj pod črto navedenim: podal je nemški izvleček iz svojega slovenskega spisa. Onemu kritiku se je zdaj ena želja izpolnila; mislimo si pa tudi, kako — uslugo mu je s tem storil dr. Murko.

Dr. Murko pravi sicer sam v predgovoru, da je ta „biografija in študija kolikor mogoče kratek izvleček iz slovenske monografije“, ali gol posnetek ni; dr. Murko je postavil nam sicer znano snov na raznih mestih v tako luč, da zadobi njegovo razpravljanje moč aktualnosti in zato silo privlačnosti. Nekatera vprašanja so obdelana z nekričečim, ali za motrečega bralca čutnim posebnim namenom; res kaže tudi slovenski životopis to zanimivost, ali manj. Mogoče je pač, da prisoja ponekod pisatelju poročevalec kake intencije; saj vemo, da čitajoč kako delo, ki se giblje na nam ljubem polju, ustvarjamo sproti nekako paralelno svoje delo, ki mu iščemo potrdila v onem in nasprotno; ali posvod se pač ne motim.

2. „Ali naj velja to dr. Murkovemu spisu v Knezovi knjižnici?“ sem se vprašal nehote, ko sem nekaj časa po njega objavi čital v 2. delu Jagičeve obširne razprave „K nastanku cerkvenoslovanskega jezika“ (Denkschriften dunajske akad. 47. zvezek) na strani 40. te-le besede: „Ich entschloss mich, diese ganze Auseinandersetzung (svoje nazore o domovini staroslovenščine v Archivu I.) hier zu wiederholen, um meine Priorität sicherzustellen gegenüber den oberflächlichen Behauptungen aus jüngster Zeit, welche nahe daran sind, beweisen zu wollen, dass ich während der J. 1886—1890 mehr von meinen unvergesslichen Schüler (Dr. Oblak), als er von mir gelernt hätte.“ — Preudarjal sem: kdo je izrekel one „površne trditve“? V dr. Murkovem spisu jih nisem našel, ker prav v njem se je kazal mogočen vpliv Jagiča na učenca. Vprašanje, je-li učitelj vplival na učenca ali naopak, je za eden slučaj zastavil Ljapunov (gl. str. 249. slov. sp. in str. 40. nemšk. sp.), le glede na mnenja obeh o sorodstvu

jugoslov. jezikov. Še le v svojem novem spisu se bavi dr. Murko tudi z onim bolj osebnim vprašanjem o navedeni „prioriteti“ — taka vprašanja so čisto prav akutna — in poda na str. 40. idd., kar je najbolje in najpriprosteje pri takih neprincipijelnih preporkah, strogo historičski pregled, kako sta si Jagić in Oblak stvarjala svoje nazore o domovini staroslovenskega (cerkvenoslovanskega) jezika; tako se da Jagiću, kar je Jagičevega in Oblaku, kar je Oblakovega.

III. Naposled še naj iz lastnega spopolnim in nekaj popravim Oblakov životopis z malo opazko glede na izvanredno katastrofo v njegovem življenju: izključitve iz vseh avstrijskih srednjih šol, nad katero bi zmajeval z glavo vsakdo, kdor je pozneje poznal mirnega, samo znanstvu živečega Oblaka. (Gl. str. 153. slov. sp. in str. 7. nemšk.).

Nekoliko se na zadevo spominjam še sam; ali ker sem bil tedaj gimnazijec (v Celju) na najnižji stopinji, Oblak pa osmošolec, je jasno, da si nisem upal niti pogledati „gospoda“, ki je bil toliko nad menoj. — Vzrok one katastrofe pa mi je dobro v spominu. — Zbrani smo bili celjski gimnazijci na cesaričin god 1. 1885. v kapucinski cerkvi. (Tam se je brala tedaj dijaška maša). Gimnazijsko petje je bilo v oni dobi sploh izborna; kakih petdeset višjegimnazijcev — Slovencev — se je združilo v izvrsten moški zbor, ki so ga prihajali meščani kar trumoma poslušati. Tudi omenjenega dne so peli prav lepo slovensko mašo. Koncem maše bi se imela peti cesarska pesem. Orgle zapoje, zasliši se „Gott erhalte“, ali nakrat se zmede melodija, in zbor zapoje „Bog obvari“, orgle zahrešče in utihnejo z grdo disonanco, pesem pa se poje slovenski do konca. Velikanska razburjenost zavlada po cerkvi, vsi obrazi zro na kor.

Kako je prišlo to tega nereda, in kaj je bilo pozneje s tega, tedaj nisem vedel in se za to kot otrok nisem mnogo brigal. Izključitev, karcer . . . to so bile zame prazne besede.

Povprašal pa sem zdaj verodostojnika — bil je sam med onimi pevci in je tudi „dobil“ nekaj ur karcerja — o onem petju in o Oblaku sploh. Izvedel sem sledeče:

Oblak je veljal v svojih prvih letih za nemškutarja, ker je bil vpisan kot Nemeč; res je znal od početka slovenščino slabo. (Primeri tudi njegova prva pisma!) Temu se ni čuditi, če se pomisli, da je vsa otroška leta preživel v Celju, v nemških šolah, kojih vplivu ni bila kos domača vzgoja. Ali kmalu — kdaj se da nekoliko sklepati iz naših životopisov — je postal Oblak odločen Slovenec, začel je govoriti slovenski in sicer „lepo, izbrano počasi“, kakor pravi moj poročevalec. — Tako je govoril tudi pozneje. — Nosil se je baje jako elegantno, med dijaki pa je imel velik ugled in vpliv na nje.

Glede onega petja pa sem dobil to-le poročilo: Menjavanje v petju — eno nedeljo nemški, drugo slovenski — se je uvedlo uprāv istega

leta. Na omenjen cesaričin god je prišlo res na vrsto slovensko¹ petje. Pevci — kakor rekoč, Slovenci — so izvajali iz tega posledico, da se poje i himna slovenski. Učitelj Weiss, ki je sploh rad gojil slovensko petje in je bil ljubljenec dijakov, pa si ni upal na lastno odgovornost tega izvesti; prošnji za dovoljenje se ni ugodilo. — Pri tem bi bilo ostalo, ko bi ne bil posegel Oblak vmes.

Vpraša pa se, kako je to mogoče njemu, ki ni bil nikdar pevec?

Že prej je deloval Oblak na to, da se osnuje pevsko društvo. Pevci so se shajali pri nekem sopevcu zvečer ob gotovih dneh; on pa jih je vspodbujal kot duševni vodja. — Treba je bilo torej le nekaj prigovarjanja, in upor se je izvršil na naveden način.

Pri preiskavi se ni dalo nič prikrivati, prvič, ker so bili cerkveni pevci seveda znani, drugič zato, ker se je baje po ogleduhih natančno dognalo, kdo pohaja one pevske večere, kaj se tam poje in godi.

Rezultat so bile seveda kazni. — Tako moj poročevalec.

Da se zasliši tudi zastopnik druge stranke, obrnil sem se do enega izmed tedanjih profesorjev, ki je imel v spoznavanju mladine oster pogled in je — dasi naglašujoč svoje nemško pokolenje — kolikor je meni bilo mogoče presojati, tudi nasproti Slovencem zastopal le pravico. Poučeval je za moje dobe tudi logiko in psihologijo; ni mi znano, ali tudi tedaj, ko je bil Oblak v sedmem, ozir. osmem razredu; najbrž pa se ne more ozirati nanj stavek na str. 151. slov. sp. (posnet po Vidicu): „Logik in psiholog je bil (Oblak) najboljši, kakor je trdil sam njegov nemški učitelj, ki ga ni mogel videti“.

Oni gospod se mi je vljudno odzval v pismu, ki se mi zdi toli zanimivo, da ga postavim sem v doslovnem prevodu: „Ignacij Oblak je bil le kratek čas moj učenec, namreč od začetka šolskega leta 1885/86 do izključitve iz vseh srednjih šol tostranske državne polovice (koncec novembra ali začetkom decembra). — Sedel je v zadnji klopi — bil je VIII. razred. Vedno pazljiv, je nadkriloval visoko v znanju in ostroumnosti vse sošolce, tako da sem v konferenci, ko se je razpravljalo o njegovem vedenju dne 19. novembra, mogel govoriti o njegovem duhu, ki presega daleč navaden nivô, in njegovem znanju, ki prekorači zelo navadno naobrazbo gimnazijcev; to sem stavil tudi v zapisnik. Posebna smer njegovih študij mi ni bila znana, da, mislil sem, da bo kdaj iz njega postal — politik. — Dne 19. novembra 1885. l. začela se je pri slavnostni maši cesarska pesem nemški, ali po nekaterih besedah se je nadaljevala in končala slovenski... Razburjenost je bila velika, celo dunajski listi so o tem govorili. Vršila se je preiskava in dognalo se je, da je Oblak vzrok onega početja. Pri preiskavi — G. in jaz sva ga zaslišala — kazal je pri vsej

¹ Še pozneje se je uvedel usus, da se pojo slavnostne maše le latinski.

pogumnosti, da, smelosti, vendar tudi veliko spretnost. Pri tej preiskavi smo tudi izvedeli, da so mu skazovali sošolci izredno spoštovanje, mu n. pr. kadar je odhajal iz šolske sobe, odpirali vrata. Tikal se je samo z Lažansky-jem¹. — Pri isti preiskavi se je tudi dognalo, da je bil profesor Žolgar njegovo — bila je najbrž prva — slovensko nalogo cenzoval s „povoljno“, na kar je Oblak zvezek pred profesorjem raztrgal, rekoč: „Gospod profesor, zastavim Vam svojo besedo, da ne napravim za Vas nobene naloge več.“ Res je napisal pri nastopnih dveh nalogah samo naslov. — Še ena malenkost mi je v dobrem spominu. Skušal sem nekoga nemškega dijaka, ki ni znal nič. To me je napotilo, da sem ga ostro grajal in mu razložil, v čem obstoji „nemška temeljitost“. Tu vzklikne Oblak „bravo“, kar sem moral seveda pokarati. — To je žal vse, kar Vam morem o Oblaku sporočiti. Pokazal je, da je bilo moje mnenje o njem popolnoma resnično, ali na drug, plemenitejši način, kakor sem tedaj mislil in se bal...“

S tem pomembnim stavkom bivšega Oblakovega učitelja sklenem te opazke o rojaku, ki bi bil postal, kakor pravi Murko, vreden naslednik Kopitarju in Miklošiču, ko bi mu bila usojena vsaj moška starost.

¹ Sedaj zdravnik na Hrvaškem, menda v Pitomači. Op. pis.

Pedagoški utrinki.

Iv. Šega.

XLIX.

Da se dobe v Avstriji še tudi ljudje, kateri glede na šolski pouk malo drugače mislijo kakor državna poslanca dr. pl. Fuchs in Kühschelm ter nekateri kranjski „šolski prijatelji“, ki zahtevajo, da se šolska doba skrči, po vaseh se pa naj ustanovljajo le enorazrednice s poldnevnim poukom, to so pokazali dne 8. dec. min. leta v Opavi zborujoči zaupniki nemško-avstrijskega „bauernbunda“. Zbralo se jih je nad 100 in sicer so bili zastopani vsi okraji Gorenje Šlezije.

Zborovalci so sprejeli po vsestranski temeljiti debati sledeče resolucije.

1. Kmetijstvo se poučuj obligatno v vseh ljudskih šolah.

2. Uvedejo naj se takozvani obvezni „učni nadaljevalni tečaji“ od 14.—18. leta.

3. Odpravijo naj se šolske olajšave, katere uživajo učenci zadnje leto šolskega obiska.

Te tri točke priporočamo vsem občnim zborom raznih „krščanskih“ kakor tudi „narodno-naprednih“ političnih pa tudi nepolitičnih društev po celi Sloveniji v blagohotno uvaževanje in — odobrenje.

L.

Dvajseti vek prištevajo vekom humanitete. Parola tega veka je, preosnovati ves socijalen človeški aparat na podlagi nekrvavih reform, torej zgolj na humanitetni podlagi. V Haagu je zborovala svetovna mirovna konferencija, na Francoskem je bilo vsprejeto dvoletno vojaško službovanje in ista zahteva se ventilira že precej dolgo v nemškem državnem zboru. Sicer ne bodemo preiskovali, v kaki zvezi so razni dogodki, s katerimi polnijo razni dnevniki svoja nenasitna papirnata predala — kakor angleško-burska vojska, razni „štrajki“ itd. itd. — z mirovno konferencijo in na tej sprejetimi tezami, a trdimo pa lahko, da korak — k poboljšanju — je storjen.

Prihodnost je torej — prihodnost človekoljubja — prihodnost ljubezni.

Tudi v otroško vzgojo posega zahteva po humaniteti s trdno roko in moderni pedagogi skušajo preosnovati ves pedagoški stroj na ono mnogo obetajočo reformo, po kateri teži takozvana socijalna pedagogika. Istotako je že tudi v avstrijskih šolskih postavah poznati nekaj odsev, nekaka zahteva po humanitetni vzgoji, kajti saj je cilj šolske vzgoje vendar — versko-nraven. A ne samo iz zakonov diha humanizem, še bolj se zrcali zahteva po humanizmu iz beril, katera imamo vpeljana v avstrijskih šolah — ozirati se nam je tu v prvi vrsti na slovenska berila in zlasti na njih zgodovinski del — in ta del je tu posebno važen, ker tu zajema naša mladina navdušenje za prihodnost — opazimo takoj, kako „krvavo“ je ironizirana zahteva po humaniteti dvajsetega veka z onimi berili, ki se nahajajo ravno v slovenskih berilih.

Tu se opisujejo večinoma dogodljaji iz zgodovine, kjer igra „kri“ najvažnejšo vlogo — pobiti, potolči, udrihati, ubiti, napasti, zapaliti itd., takih izrazov kar mrgoli pred našimi očmi. Sicer človek v istini ne ve, ali je res v začetku dvajsetega stoletja, torej v stoletju človeštva-humanitete, ali je še v špartanski dobi. In slednjič tudi ne vemo, ali je ljudska šola le v to, da se navdušuje edino le za militarizem — kakor gojenci v vsaki vojaški šoli, ali ima ljudska šola oni vzvišeni namen, kakršnega zahteva cilj — postavno določen — ljudsko-šolske naobrazbe — vzgojiti mladino v versko-nravnem oziru. Tolmačiti si nikakor ne moremo, ali vodijo taki „krvavi“ vzgledi k verski ali k nravni vzgoji, ali k versko-nravni vzgoji. To nam je zagonetka, zlasti sedaj v začetku dvajsetega stoletja, ko stremi vse človeštvo v svoji večini po onih reformah, po onih zadačah, s pomočjo katerih se mora preosnovati ves človeški sestav mirnim potom, a nikakor ne s pomočjo — meča, ki je nikakor ne moremo razvozlati.

Zaman iščemo v naših berilih životopisov onih zgodovinskih možvelikanov, ki so nekrvavim potom vplivali na povzdigo človeštva, na povzdigo in okrepljenje avstrijske monarhije. Prepričani smo lahko, da bi

take „nekrvave“ epizode iz avstrijske zgodovine mogočnejše vplivale na vsprejemljivi značaj šolske mladine, kakor pa oni grozni prizori, kjer nam „kar lasje vstajajo in nas kurji polt obliva“.

In sestavljatelji naših bodočih ljudsko-šolskih beril se bodo morali vsekakor ozirati na to zahtevo, pri zgodovinskem delu posebno, če bodo hoteli ugoditi le nekoliko zahtevi moderne pedagogike: socialne pedagogike in če se bodo hoteli ozirati na mirovno konferenco v Haagu in na svetovni tok — dvajsetega stoletja — ki ima na svojem praporju vdelano geslo:

Mir — kajti
dovolj, dovolj krvi je že prelite,
popiti je ne more zemlja več;
poljane z mrtvimi so trupli krite,
strašno razsajal je krvavi meč.

Razgled.

Listek.

Alkoholizem. Najbolj obsežno torišče za alkoholizem je Belgija. V tem primeroma majhnem kraljestvu je 175.000 krčem, 229 žganjarn in 2900 pivovarn. V Norvegiji pride ena krčma na 52.000 prebivalcev, v Rusiji na 991, v Avstro-Ogrski na 220, na Pruskem na 180, v Belgiji na 36, reci šestintrideset duš. V glavnem mestu Bruselju se nahaja 4281 kavarn in krčem. Belgijsko prebivalstvo izdalo je v 20 letih nemara dve in pol milijarde za opojnine, t. j. več nego 66 let za javne zavode, kakor železnice, pošte in brzozave, vodotoke, vodne stavbe, ceste in moste, sirotišča in bolnišnice, šole, akademije, itd. Ne moremo si kaj, da bi tu ne zabeležili krivice, ki se v tem oziru godi Rusom. Ako govorimo o alkoholizmu, tedaj kaže vse takoj na severnega nam brata. Namen je sicer jasen ko beli dan, a vendar tako početje ni pošteno. Statistika kaže jasno, da Slovan ni ravno prvi med onimi, ki uničujejo svoj život z opojninami. Tu načeljujejo drugi, „kulturni“ narodi.

Pravice otrok. V poslednjem času se začnejo v javnosti zanimati tudi za pravice otrok. Že lani smo prinesli beležko o tem predmetu. Letos moremo temu nekoliko pristaviti. Naš ljudomili vek se začne zavzemati za zapeljane, padle ženske; nezakonskih otrok se nihče ne spomni. Francoski pisatelj Lagrand je opozoril na to dejstvo v časniku „La Revue“ v članku „O pravnem stališču nezakonskih otrok“. Po njegovem poročilu je v Franciji 40% vseh otrok porojenih izven zakona, in to število raste od leta do leta, ker gospodarski odnošaji vedno bolj zabranjujejo ženitev in silijo mlade ljudi k prosti svobodni ljubezni. In četudi raste število nezakonskih otrok, vendar noče izginiti predsodek o njih iz javnosti. Zlodeju, ki je svojo kazen prestal, ne sme nihče oponašati storjenega zločina; nezakonski otrok mora se vse življenje pokoriti za grehe svojih staršev, četudi je sam popolnoma nedolžen. Njegov madež je zabeležen v listinah, ki se morajo pokazati, predlagati oblastim in zasebnikom vselej, kadar želi uradno rešitev prošnje, kadar prosi za službo, kadar vstopi v šolo, v vojaške; povsod se mora pokazati rojstni list s fatalno beležko „nezakonski sin“, a to povzroča takoj,

da se ohladi srce prednikov, da se konkurentom olajšuje posel. Vrhutega se še otežuje legitimiranje in adoptiranje otrok na razne načine, tako se n. pr. prepoveduje dvema osebam, katerima se je dokazalo prešestvo, stopiti v zakon, s čimer se večkrat prepreči poprava pregreškov. Pavel Lagrand torej v olajšavo stanja nezakonskih otrok priporoča, da bi se besede „nelegitimni“, „nezakonski“, „zakonski“, sploh izpustile iz krstnih listin, in da bi se smeli takšni otroci imenovati tudi po očetu. Nezakonskim otrokom bi se naj podelile iste pravice kakor zakonskim. „Očetov“ greh ni „sinov“ greh in javnost bi naj nehala soditi človeka po legitimiteti njegovega rojstva. Proč torej s takšnimi srednjeveškimi predsodki.

Služba učiteljstva — kako si lepa. Ravnateljstvo severne železnice je razpisalo mesto učitelja na „jubilejnim zavetišču Franca Jožefa“ v Valticah. Oglasilo se je nad tisoč učiteljev. Referentu lahko čestitamo. Sicer pa to jasno kaže, kako krasno je gmotno razmerje učiteljstva. „Bože pomilujni!“

Začetki časnikarstva. Kdo bi hotel tajiti, da ima časnikarstvo veliko moč v politiki, kdo bi odrekal tej velevlasti vpliv na vzgojo najširših mas? — Časnikarstvo ni novo. Že Rimljani so morali računati s to silo, kakor priča sledeča beležka, katero posnemamo po „Szkoly“: Najnovejša odkritja so razjasnila tudi časnikarstvo v starem Rimu. Rim, stolica Cezarjev, imel je že svoj dnevnik. Snov tem dnevnikom je bila prav podobna snovi naših dnevnikov. Našli so posebne tablice, ki naznanijo, da se je čital dnevnik „Acta Diurna Urbis“ v vseh delih Rima in tudi v provinci. Njegova snov se je čitala vsak dan na forumu, potem se je prepisavala. „Acta“ bili so tudi uradni in informacijski list: prinašal je ta list cesarske ukaze, ukrepe senata, izkaze novoimenovih uradnikov, imena politiških oseb, katere je sprejel cesar v avdienci ali pa povabil na gosti; nadalje se je tamkaj podajalo izvestje o koledarju, omenjalo, kako in kdaj je žrtvovati različnim bogovom, kakšne predstave bodo v cirkusu, objavljali so se nekrologi slavnih ljudi, poročila o rojstvih, svatbah in ločitvah, sploh vsa dnevna kronika. Slog se ni upošteval, samo suhi fakti so se podajali. Resnica in neresnica se je nujala v brezkritiški zmesi, poročalo za slikanjem mestnih pobojev o čudnem feniksu, ki se je zasledil v bližini mesta . . . V akte je pisal starejši Plinij, človek prav razvitega uma in obsežnega znanja. Zlasti njegovi domišljiji se ima zahvaljevati feniks za rojstvo, ta prednik „morske kače“ naših časov. Vsaka številka „Actov“ se je hranila v biblioteki, ki je bila namenjena učenjakom in poetom. Iz tega dnevnika je črpal Svetonij snov za životopise dvanajstih cesarjev, kakor dan rojstva Tiberijevega, kraj rojstva Kaligulinega, pomnoženje alfabeta rimskega po Klavdiju itd. Tacit prepisal je iz „Actov“ opis Germanikovega pogreba in apoteoze Klavdija; od tam je zajel tudi poročilo o sveti jezi in o protestu senatorja Trazeja proti nizkosti svojih kolegov, ki so odobraval umor Neronove matere.

Jan Szczezanik (= Sčepánik) je bil pred par leti še nepoznan, skromen poljski učitelj nekje v Galiciji, danes pa je svetovnosladen, bogat mož, eden prvih sedanjih iznajditeljev. Szczezanik prebiva sedaj na Dunaju, kjer si je ustanovil velik zavod za realizovanje svojih izumov. Ta zavod se imenuje „Société des inventions Jan Szczezanik & Comp.“ Szczezanik je pravi iznajditeljski genij, čigar iznajdbe obsegajo široko polje fizike, elektrotehnike in kemije. Epohalne so njegove iznajdbe v umetnem tkalstvu; te njegove iznajdbe so korenito preobrazile in pospešile način tkanja, in to s pomočjo elektrike. Mnogo fabrik je že uvedlo Szczezanikov tkalski sistem. Za kar je bilo poprej treba več let dela, to izgotovi Szczezanikov tkalski stroj v nekaterih urah . . . Szczezanikova iznajdba je tudi telefon, ki telefonirani govor sam zapiše s pomočjo fonografa . . . Zanimiv je Szczezanikov pisalni stroj za slepce, s pomočjo katerega morejo slepci pisati z navadnimi črkami . . . Čudovita stvar je Szczezanikova „oklepna srajca.“ Ta srajca je narejena iz posebne vrste svile in na poseben način stkana tako,

da je ne prodere nobena krogla iz revolverja in nobeno bodalo! Tkanina je debela samo 4 mm, a krogla, ki se je izstrelila iz 7 mm kalibrskega revolverja v daljavi 4 korakov, je ni mogla prodreti ter človeškemu trupu ni prišla do živega! Krogla niti ne poškoduje srajce, nego kar odskoči od nje! To ni bajka, nego izkušeno dejstvo! Ne vemo, po čem so take srajce, a če jih razne države omislijo vsem vojakom, potem je vojna skoro zabava. Brez dvoma pa si naroče Szczepanikovo srajco kronane glave, da bodo varnejše pred napadi anarhistov. — Szczepanik je še mlad mož, in kdo ve, kaj še vse izmisli njegova glava! Do novejšega časa se je malokdaj slišalo, da bi kak Slovan kaj epohalnega iznašel, a danes, ko se ponašamo s Hrvatom Teslo, ki v Ameriki dela konkurenco celo Edisonu, ko imamo Szczepanika in tudi našega rojaka Fridolina Kavčiča ter še celo vrsto čeških in ruskih iznajditeljev, lahko rečemo, da tudi na polju iznajdbe gre „Slovan na dan“.

„Lj. Z.“

Pedagoški paberki.

Izdatki za bogoslužje in pouk. Kakor poročajo „Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik“ izdalo se je za bogoslužje in pouk l. 1898:

v Nemčiji	129,958.000 M	
v Avstriji	68,670.900 „	
v Franciji	205,940.000 „	(za pouk 171,487.000 M)
v Veliki Britaniji	220,704.000 „	(brez kulta)
v Italiji	35,700.000 „	„ „
na Ruskem	107,070.000 „	(za pouk 58,465.000 M)

Torej pride na eno dušo v Nemčiji 3·9 M, v Avstriji 1·5 M, v Franciji 5·1 M, v Angliji 5·4 M, v Italiji in na Ruskem po 1·1 M.

Nadaljevalne šole v vojvodini Gotha. Ta mala vojvodina šteje samo 162.736 prebivalcev, a l. 1901 je imela 4319 učencev v nadaljevalnih šolah, katere je poučevalo 279 učiteljev v 251 razredih. Izdalo se je za te šole 93.772·54 mark; 54.088·33 mark je plačala država, 16.682·07 mark drugi poklicani faktorji.

Japonci v Evropi. Japonski minister prosvete je poslal 27 profesorjev in asistentov včeučilišč v Tokiu in Kiotu, tehnike in višjega učiteljskega semenišča v Evropo, da bi se tu njih naobrazba popolnila. Večinoma teh „učencev“ je šlo na Nemško, kjer bodo ostali 2—3 leta.

Pedagogika v zakupu. Nemška pedagogika je prav lepa v teoriji, prav slaba pa v praksi. „Erziehe national und patriotisch“ so si mislili nemški „Uebermenschen“, ko so povišali fond za kulturni boj proti Poljakom, ki se dobojuje večinoma v šoli, v državnem zboru od 600.000 do 1.000.000 mark. In pravijo, da so bili v tem vsi edini, nič opozicije, nič ugovorov. O, kakšni so nemški pedagogi, ko ponujajo vsemu svetu svojo pedagogiko, katero imajo samo oni v zakupu!

Predpoldanski pouk. Na Nemškem nasvetujejo zdravniki in pedagogi, da bi se pouk na ljudskih in meščanskih šolah spremenil prilog poučevanju poleti od 7. do 1. ure in pozimi od 8. do 2. ure dopoldne. Mnogo imamo razlogov za in proti temu predlogu. Večina staršev v Frankfurtu se je izjavila za novi red, tudi učitelji se zavzemajo zanj, a to iz sledečih vzrokov: popoldanski pouk zlasti poleti ne prinaša nobene koristi, otroci so po obedu in vsled vročine skrajno utrujeni; boljše bi bilo, da se sprehajajo z učitelju. Če se pa bode poučevalo neprenehoma ter umestilo samo

med posamezne ure daljše odmore z majhno južino, bode pazljivost bolj osredotočena, učenci bodo čilejši, ne izgubi se čas po dvakratni hoji v šolo, ne bode malomarnosti po obedu. Proti predlogu pa govori dejstvo, da obedujejo starši navadno opoldne, da bi morali otroci vstajati že ob 6. uri zjutraj; slabejšim otrokom pa bi šesturno počevanje gotovo prizadelo mnogo škode.

Kronika.

Vorarlberške učiteljice so nemara merilo, po katerem se dajo soditi ondotne šole. Izmed 95 učiteljic je 72 članov kongregacije usmiljenih sester, 2 sta člana druge kongregacije in le 21 je posvetnih učiteljic.

Žrtve kulture. V italijanski svilni obrti dela 11% do 12 let starih otrok, 19-79% vsega delavstva čini do 15 let stari otroci. Skupaj so torej čez 30% vsega delavstva — otroci.

Največje učiteljsko društvo v Ameriki se imenuje „National educational association“. V tem društvu so združeni vsi učitelji in učiteljice narodnih šol in drugih, profesorji srednjih šol in vseučilišč, vsi šolski nadzorniki itd. Člani so redni in prispevajoči. Prvi plačajo 2 dolara začetkom leta, drugi koncem leta, kadar je občni zbor. Redni prejemki tega društva znašajo 70.000 dolarjev.

Viktor M. Hugo. 26. svečana je proslavljala francoski narod stoletnico rojstva slavnega pisatelja V. Huga.

Dr. Emil Holub, slavni potovalec po Južni Afriki, umrl je v 55. letu svojega agilnega življenja na Dunaju dne 21. febr. t. l.

Natečaja.

Št. 118.

Razpis natečaja.

Na petrazredni ljudski šoli v **Brežicah** je stalno, eventuelno provizorično popolniti učiteljsko mesto z dohodki II. plačilnega reda.

Prošnje za to službo je vlagati po službenem potu pri krajnem šolskem svetu v **Brežicah do 26. marca 1902.**

Okrajni šolski svet v Brežicah, dne 26. februarja 1902.

Št. 361.

Mesto učiteljice ženskih ročnih del.

Na štirirazredni ljudski šoli v **Majšpergu** in na enorazredni ljudski šoli v **Naraplah** je skupno popolniti mesto učiteljice ženskih ročnih del z letno nagrado 562 kron proti učni obveznosti enajsturnega poučevanja vsak teden. Prosilke za to mesto naj vpošljejo svoje prošnje, opremljene z npravstvenim in spričevalom učne sposobnosti ter z domovnico **do dne 22. marca t. l.** krajnemu šolskemu svetu v Majšpergu, pošta Ptujška gora.

Okrajni šolski svet Ptuj, dne 20. februarja 1902.

Predsednik: **Attems s. r.**

Razglas.

Izpiti učne usposobljenosti za občne ljudske in za meščanske šole se začno pri podpisani komisiji v toletnem spomladanskem roku dne 1. maja ob 8. uri zjutraj.

Po predpisu opremljene prošnje dopusta k tem izpitom naj pridejo predpisanim službenim potom najpozneje **do 27. aprila** k podpisanemu ravnateljstvu.

Maribor, 14. marca 1902.

Ravnateljstvo c. kr. izpraševalne komisije za občne ljudske in za meščanske šole.

POPOTNIK

izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih

in stane

na leto **6 K**, pol leta **3 K**, četrť leta **1 K 50 h.**

Naročnino in reklamacije

sprejema „Zavezin“ blagajnik **Fr. Luznar** v Kranju. — Rokopise pa je pošiljati ravnateljju **M. J. Nerat-u** v Maribor, Kokoschineggallee.